

КОМУНИКАЦИЯ
№ 16/К.С. 15/2002
Дата 30.09.2002

БЪЛГАРСКА СТОПАНСКА КАМАРА

АРБИТРАЖЕН СЪД

София 1000, ул. Алабин 16-20 , Тел./Факс: 93-209-17
Факс 987 2604
E-mail: arbiter@bia-bg.com [http:// www.bia-bg.com](http://www.bia-bg.com)

*К. П. А. К. 15/2002
Външен арбитражен
суд на БСК
30.09.2002*

Изм. № 97/ 27. 09. 2002

СТ А Н О В И Щ Е
на АС при БСК

**ПО ИСКАНЕТО НА ОБЩОТО СЪБРАНИЕ НА ГРАЖДАНСКАТА
КОЛЕГИЯ НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД (ОСГК НА
ВКС) ЗА УСТАНОВЯВАНЕ ПРОТИВОКОНСТИТУЦИОННОСТ
НА ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА
МЕЖДУНАРОДНИЯ ТЪРГОВСКИ АРБИТРАЖ (ЗИДЗМТА),
ДОПУСНАТО ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕ С ОПРЕДЕЛЕНИЕ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД ОТ 12 СЕПТЕМВРИ 2002 Г.**

Искането е неоснователно.

I.

Твърдяната противоконституционност на § 1 от ЗИДЗМТА ОСГК обосновава с противоречие на чл. 56, чл. 119, ал. 1, чл. 122 ал. 1 и чл. 124 от Конституцията. Поддържа се, че било противоконституционно на ВКС да се разпределя по правилата на родовата подсъдност като първа инстанция разглеждането на иска за отмяна на арбитражно решение. Във

връзка с това ОСГК счита, че е противоконституционна и липсата на обжалваемост на едноинстанционното решение на ВКС.

И двата аргумента на ОСГК не могат да бъдат споделени.

1. Няма конституционна пречка законът да възлага на ВКС разглеждането на първоинстанционни дела. Според чл. 119, ал. 1 от Конституцията ВКС е едно от съдилищата, които осъществяват правораздаването. Следователно с оглед на тази конституционна разпоредба законът може да разпредели родова подсъдност на ВКС да правораздава, т.е. да “възстановява законността чрез разрешаване със сила на пресъдено нещо на правни спорове в качеството му на неутрален и независим орган с участието на страните по спора (Ж. Сталев, “Българско гражданско процесуално право”, 2000 г., стр. 115 и цит. там решения на ОСГК на Върховния съд). Това означава, че според Конституцията ролята на ВКС не е само и единствено на касационна инстанция, осигуряваща единство на правоприлагането и унифициране на съдебната практика. Именно затова функциите на ВКС са очертани в две отделни конституционни разпоредби – чл. 119, ал. 1 и чл. 124. Според първата ВКС е съд, осъществяващ и правораздаване, обхващащо най-тесния смисъл на понятието (в конкретния случай – граждански исков процес) – решаване на спор по същество въз основа на установените факти; разбира се, гражданското правораздаване от страна на ВКС се изразява и в дейността му на касационна инстанция, формираща сила на пресъдено нещо. Според втората разпоредба ВКС осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите, без това да изключва възможността ВКС да бъде и съд по съществуването на спора, постановяващ решението си на базата на обсъждане на фактически, а не само на правни въпроси, както е при касационната проверка.

Възлагането на ВКС да разглежда определена категория дела като първа инстанция не е нетипично (напр. наказателните дела по § 36, ал. 5 и 6 от Преходните и допълнителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Наказателно процесуалния кодекс, ДВ, бр. 21 от 1998 г., доп.

бр. 26 от 1999 г., бр. 70 от 1999 г.). Като първа и единствена инстанция Върховният административен съд (ВАС) разглежда делата по спорове за законност на подзаконовни нормативни актове. Нетипичното възлагане на ВКС да разглежда като първа инстанция граждански искиви дела не е противоконституционно.

2. Не е противоконституционна липсата на обжалваемост на решението на ВКС по иска за отмяна на арбитражно решение. В Конституцията не е предвидена задължителна двуинстанционност или триинстанционност на правораздаването. Разпоредбата на чл. 119, ал. 1 от Конституцията регламентира вида на съдебните органи, осъществяващи правораздаването, а не неговата инстанционност.

“Няма основания да се приеме, че конституционен текст постановява процесът да бъде винаги триинстанционен. Тълкуването на съответните конституционни разпоредби и преди всичко на чл. 119, ал. 1 не разкрива съществуването на конституционен императив в този смисъл...От принципа за инстанционност са възможни изключения по съображения със значение на процесуални ценности, каквито са бързината на правораздаването, процесуалната дисциплина и процесуалната икономия” – Реш. № 16/16.06.1998 по к.д. № 7/98 г. на Конституционния съд (КС) на РБългария. Именно пред тези ценности отстъпва инстанционният контрол на постановеното от ВКС решение по чл. 47 от ЗМТА.

Правото на защита по чл. 56 и чл. 122 ал. 1 от Конституцията не се засяга от необжалваемостта на решението на ВКС. Това право на защита е било осъществено пред правораздавателния арбитражен орган и повторната му проверка с оглед на основанията по т. 1-т.6 на чл. 47 ЗМТА в исково производство пред ВКС е напълно достатъчна.

3. Едноинстанционността на решаването на исковете по чл. 47 ЗМТА не е пречка за установяване на единна практика на ВКС, нито от организационна, нито от правна гледна точка. Единна практика ВКС еднакво успешно може да установява и

по повод на искиви молби по чл. 487 от ЗМТА и по повод на касационни жалби по други дела.

II.

ОСГК прави извод за противоконституционност на разпоредбата на § 3, ал. 1 ЗИДЗМТА с оглед твърдяно несъответствие с чл. 8, чл. 117, ал. 2 и чл. 56 във връзка с чл. 122, ал. 1 от Конституцията.

Този извод е неправилен.

1. Неоснователно се поддържа от ОСГК, че било противоконституционно законодателен акт на Народното събрание да предписва на съдебен орган да отмени свои актове – определения за допускане на обезпечения; това нарушавало принципа за разделение на властите и принципа за независимост на съдебната власт (чл. 8 и чл. 117, ал. 2 от Конституцията).

Не е нарушен чл. 8 от Конституцията. Нарушение на разделения на властите би било налице, ако Народното събрание със свой акт реши въпрос от компетентност на съдебната власт – напр. Парламентът приеме закон, който да статуира по конкретно правоотношение, предмет на висящо дело пред съда, или закон отменящ съдебен акт; противоконституционен би бил закон, който налага или отменя конкретна обезпечителна мярка по обезпечително производство; противоконституционен би бил закон, заместващ конкретни действия на съдия-изпълнителя в един изпълнителен процес, или на съда в охранително производство. Във всички случаи противоконституционността се предпоставя от издаването на акт на Парламента, който съгласно Конституцията е от компетентност на съда.

В конкретния случай Народното събрание не осъществява функция (компетентност) на съда, а създава правна норма, задължаваща съда да извърши определено процесуално действие – отмяна на определението за допускане на обезпечението.

Тази правна норма не е противоконституционна.

Поначало всяко процесуално действие на съда е дължимо, защото е предвидено в правна норма и в това се състои предвидимостта на процесуалното поведение и действия на съда. Нищо противоконституционно няма в задължаването със закон съдът да отмени наложено от него обезпечение. Независимостта на съдебната власт по чл. 117, ал. 2 от Конституцията не е независимост от закона, а подчинение само на закона и това изрично е посочено във второто изречение на цитираната разпоредба.

2. Предписването със закон на съдебен орган да отмени свой акт не е противоконституционно.

Това е прието от КС в Реш. № 2/07.04.1994 г. по к.д. № 2/94 г.: "...От конституционно гледище не е недопустимо възобновяване на производството по законодателен път". С това решение КС признава за конституционносъобразен закон, предписващ на съдебен орган (Пленума на Върховния съд) да отмени определенията си за прекратяване на определени дела и да се възобнови тяхното разглеждане.

3. Именно защото подобни предписания за извършване на процесуални действия от съда, отменящи негови актове, са конституционносъобразни, преходните разпоредби към законите за изменения на Гражданско-процесуалния кодекс (ГПК) изобилстват с такива примери:

а) § 155а от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на ГПК (ДВ бр. 124 от 1997 г., изм. бр. 21 от 1998 г., доп. бр. 73 от 1998 г.) предвижда служебно възобновяване от съда на прекратени производства;

б) § 151, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби на същия закон предвижда обезсилване на първоинстанционните решения по чл. 288, ал. 2 от ГПК, които не са влезли в сила, освен ако имотът е възложен на преживелия съпруг;

в) многобройни са преходните разпоредби, задължаващи съдилищата да прекратяват производства и да ги препращат по компетентност.

4. Неоснователно в искането на ОСГК се поддържа, че отменяването на наложеното обезпечение нарушавало чл. 56 и

чл.122, ал. 1 от Конституцията, като засягало обезпечителната защита.

а) противоконституционен според трайната практика на КС би бил закон, който с обратна сила засяга придобити (заварени) материални права.

В случая няма такова засягане.

ЗИДЗМТА предвижда нова родова подсъдност за разглеждане на исовете за отмяна по чл. 47 ЗМТА и за обезпечаване на тези исове чрез спиране на изпълнението на арбитражното решение. Тази родова подсъдност е на ВКС. Едновременно с новата подсъдност § 2, т. 1 ЗИДЗМТА въвежда като условие за налагане на обезпечителна мярка представяне на обезпечение в размер на интереса от отмяната. Разпоредбите са процесуални и имат незабавно приложение към заварените висящи дела. Следователно дори да не беше приета ал. 1 на § 3 от Преходната разпоредба на ЗИДЗМТА, практическият резултат от промяната на родовата подсъдност и въвеждането на условието представяне на обезпечение щеше да бъде същият, като предвидения в цитираната разпоредба: обезпечителната мярка спиране на изпълнението на арбитражното решение ще подлежи на отмяна, като наложена без предоставено обезпечение в размер на интереса от отмяната; ВКС ще наложи ново спиране на изпълнението, ако бъде предоставено такова обезпечение. Единствената разлика е, че според ЗИДЗМТА отмяната на наложената обезпечителна мярка става служебно от Софийски градски съд (СГС). Тази разлика обаче не разкрива противоконституционност. От изложеното следва, че разпоредбите на ЗИДЗМТА имат изключително и единствено процесуален характер и последици. Те не засягат придобити материални права, поради което не може да се поставя въпрос за тяхната противоконституционност.

б) Липсата на засягане на придобити материални права произтича и от следното:

Подлежащите на отмяна според § 3, ал. 1 от Преходната разпоредба на ЗИДЗМТА наложени обезпечителни мерки не са от вида на запора и възбраната, имащи гражданскоправни

последници (Ж. Сталев, цит.съч., стр. 724, 727, 730). Спирането на изпълнението на арбитражното решение като обезпечителна мярка има единствено процесуално значение на временно преустановяване на следващи изпълнителни действия, респ. временна забрана да се упражняват процесуални права и да се изпълняват процесуални задължения (Ж. Сталев, цит. съч., стр. 706). Отмяната на това спиране на изпълнението не засяга придобити материални права. Веднага след отмяната от СГС спирането на изпълнението може да бъде постановено от ВКС, ако се спази условието да се предостави обезпечение в размер на интереса от отмяна. И това може да стане в рамките на един и същи работен ден с оглед разпоредбата на чл. 314, ал. 2 от ГПК.

Това означава, че няма никакво засягане на правата на ответника, в чиято полза е била наложена обезпечителната мярка спиране на изпълнението на арбитражното решение.

Именно в тази посока е допусната подмяна на тезиса в искането на ОСГК, като в последния му абзац на стр. 4 е посочено следното: “С отпадане на обезпеченията по един процес, който е запазил висящността си, макар и пред друг съд – ВКС, а не пред първоначално сезирания – СГС, се създава опасност за постигане целите на исковата защита чрез настъпване на промени в резултат на действията на ответника, които биха попречили на осъществяването им.” ОСГК не е схванало, че обезпечаването на иска по чл. 47 ЗМТА чрез спиране на изпълнението на арбитражното решение е в полза на осъдения ответник. Ето защо, ако това обезпечение бъде отменено, ответникът няма никаква правна или фактическа възможност да създаде опасност за постигане целите на исковата защита чрез предизвикване на промени.

III.

Няма основание за обявяване за противоконституционни и на останалите разпоредби от ЗИДЗМТА. В самото искане не са посочени конкретни противоречия с Конституцията. Не е налице и твърдяната от ОСГК обусловеност между разпоредби.

Независимо дали производството е едноинстанционно пред ВКС, законът конституционносъобразно урежда в § 2, т. 2 начина на определяне на държавната такса; също така конституционносъобразно Преходната разпоредба в § 3, ал. 2 урежда заварените производства.

Председател на
АС при БСК
(Огнян Герджиков)

